

Makulátlan tükör
Tanulmányok a *Makula nélkül való tükör*
című kegyességi műről

Szerkesztette
Maczák Ibolya

MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport
Budapest, 2016

KÖNYV FRANCISKA

A Makula nélkül való tükör fohászaival és elmélkedéseivel

A *Makula nélkül való tükör* nem csak az első megjelenését követő évtizedekben volt kelendő, népszerűsége nem is csupán az azt követő században tartott, hanem „a 20. század elejére a *Szent Bibliával* egyenrangú olvasmánya lett a katolikus falvak asszonyainak.”¹ Leginkább a Felvidéken, Palócföldön és a Jászságban olvasták, de az ország minden területére eljutott. Számos ponyvakiadvány forrása lett, mint például Varga Lajos *Verses Szentírásának* (első megjelenés: 1889).²

A *Makula nélkül való tükörrel* foglalkozó eddigi kutatások főként az izgalmas és meglepetéseket tartogató forrásnyomozásra koncentráltak,³ ugyanakkor vizsgálták hatástörténetét: egy-egy prédikációban,⁴ drámában való továbbélés⁵ és folklorizálódását.⁶ Mindezek mellett egy tanulmányt találtam, amely dolgozatomban témájához

* A szerző az MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport tudományos munkatársa.

¹ NAGY Ilona, *Apokrif evangéliumok, népkönyvek, folklór*, Bp., L'Harmattan, 2001, 124.

² *Uo.*, 21.

³ VIDA Tivadar, *Makula nélkül való tükör*, Magyar Könyvszemle, 1967, 250–253; LAUF Judit, *Egy középkori nyelvemlék 18. századi továbbélése: A Piry-hártya egykori kódexe és a Makula nélkül való tükör*, Magyar Könyvszemle, 2012/2, 234–255; UŐ, *Egy középkori nyelvemlék a Piry-hártya kódexe ismeretlen szövegének felbukkanása a kegyességi irodalomban = Filológia és textológia a régi magyar irodalomban: Tudományos konferencia, Miskolc, 2011. május 25–28.*, szerk. KECSKEMÉTI Gábor, TASI Réka, Miskolc, ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, 2012, 377–384; KOVÁCS Eszter, *A Makula nélkül való tükör cseh fordítása = Misztika a 16–18. századi Magyarországon*, szerk. BOGÁR Judit, Piliscsaba, PPKE BTK, 2013 (Pázmány Irodalmi Műhely–Lelkiségtörténeti tanulmányok, 5), 177–188; Legutóbb: UŐ, *A Makula nélkül való tükör cseh forrásai*, Bp., MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2014.

⁴ MACZÁK Ibolya, *A kanonikus plágium: szövegalkotás barokk prédikációinkban*, Irodalomtörténeti Közlemények, 2003, 261–276; UŐ, *Ferences vagy jezsuita? (Misztikus jegyek a barokkban egy ferences prédikáció – makula nélkül való – tükrében) = Misztika a 16–18. századi Magyarországon*, szerk. BOGÁR Judit, Piliscsaba, PPKE BTK, 2013 (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok, 5), 203–209.

⁵ KEDVES Csaba, *Magyar nyelvű drámatörredék a 15. század végéről = A magyar színház születése: Az 1997. évi egy konferencia előadásai*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Egyetemi, 2000, 200–209.

⁶ NAGY Ilona, *Apokrif, i. m.*, 124–127; FRAUHAMMER Krisztina, „*Olvadás által imára buzdítani*”: *Martin von Cochem Krisztus-életrajzának magyarországi utólete = Régi magyar imakönyvek és imádságok*, szerk. BOGÁR Judit, Piliscsaba, PPKE BTK, 2012 (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok, 3), 113–125; UŐ, „*A lélek kincsei*”: *Tapasztalatok a természetfölöttiről Szent Gert-*

szorosabban kapcsolódódik: ebben Tóth Péter Jézus getszemáni kertben mondott imájának exegézisét adja, és az apokrif hagyományokhoz való viszonyát vizsgálja.⁷

Kovács Eszter 2014-ben megjelent könyve értékes adalékkal szolgált kutatáshoz. A cseh eredeti⁸ és a magyar átdolgozás vizsgálatakor részletesen, fejezetről fejezetre bontva kimutatta a használt forrásokat és az Újfalusi Judit által véghezvitt tartalmi jellegű (és nem csak) változtatásokat. Utóbbi, mint kiderül, egyrészt az imádságok és elmélkedések átvételének módjában: jellegzetesen ezek rövidítésében és nagy mértékű elhagyásában nyilvánul meg. Ennek függvényében először e hiány felől megközelítve vizsgálom a *Makulát*. Mi okból hagyta el a klarissza fordító/átdolgozó, a Cochem-mű szinte minden terjedelmesebb imádságát, és miért rövidítette a hosszabb elmélkedéseket egy-két mondatra? Ugyanitt kikerülhetetlen a kérdés: ezek a beavatkozások milyen lényegi változást idéznek elő a mű egészét, használatát tekintve? Másik oldalról megközelítve pedig: milyen tematikai, stilisztikai sajátosságok jellemzik azokat az elmélkedéseket, imádságokat, amelyek bent maradtak, vagy más forrásból belekerültek a *Makulába*? Kitérek e két szövegtípus összefonódásának, keveredésének konkrét megvalósulási formájára.

Újfalusi Judit rendszerint elhagyja azokat a fejezeteket, amelyek egyes ünnepekhez tartoznak. Ezáltal a cseh és magyar változat más jellegűvé válik: a fordító a történetiséget tartja szem előtt, kihagyja a moralizáló, katekézisszerű részeket, amelyek akasztanak az események menetét.⁹ Hasonló szándék és tendencia feltételezhető az imádságok esetében is. Számtalanszor azok a terjedelmesebb szövegrészek maradnak el, amelyek egy-egy ünnephez kapcsolódnak: pl. Szűz Mária születésnapján, karácsony éjjelén, szilveszter este, újévkor mondandó imádságok. Hangsúlyozom: nagy tételszámról beszélhetünk. Több esetben fejezetenként négy-öt imádság, elmélkedés is elmarad. A Krisztus megfeszítéséről szóló 94. részben például, míg a cseh szöveg tartalmazza a Jézus jobb és bal kezéhez, majd a jobb és bal lábához szóló, a keresztre szegzett Jézushoz címzett imákat és két másik elmélkedést, a magyar átdolgozásból ezek teljesen hiányoznak.¹⁰ A rövidítő, kihagyó tendencia ellenére a *Makula nélkül való tükkör* egészét vizsgálva kevés olyan fejezetet találtam, amelyben egy-két soros elmélkedés vagy fohász ne lenne. Egységesen hiányzik az

rúd, Mechtild és Martin von Cochem tolmácsolásában = Misztika a 16–18. századi Magyarországon, i. m., 113–125.

⁷ TÓTH Péter, „Rendelj nékem más halált!” *Krisztus apokrif imája a Getszemáni kertben*, Vallástudományi Szemle, 2009/4, 25–53.

⁸ Martin z KOHEMU, *Veliký život Pána a Spasitele našeho Krista Ježíše a jeho nejsvětější a nejmilejší matky Marie Panny*, ed. Miloš SLÁDEK, Lucie PEISERTOVÁ, Tomáš BREŇ, Praha, Argo, 2007.

⁹ Vö. KOVÁCS, *A Makula nélkül való tükkör cseh forrásai...*, i. m., 12.

¹⁰ Uo., 60.

ima és meditációs szöveg viszont a 119–124. részekből. Ennek az összefüggő egységnek stílusa és tartalma is eltér a mű egészétől. Különböző tanúságokat (pl. Nikodémus, Lencinus és Garinus bizonyossága, Pilátus levele, stb.) olvashatunk Krisztus feltámadásának bizonyítására. Az eltérésekre és az imádságok hiányára egyaránt magyarázatot ad a források ismerete: a klarissza apáca itt nem Cochem művét, hanem az apokrif *Nikodémus-evangéliumot* használta.¹¹

További kihagyásként, rövidítésként kiemelem a fejezetvégi fohászt. A cseh forrásban ugyanis hosszabb imádság zárja a részeket. Ennek oka szintén Újfalusi Judit azon törekvésében kereshető, mellyel olvasmányosabbá, gördülékenyebbé kívánta tenni a fordított szöveget. A záróima címzettjei általában azok a szereplők, akiről az adott rész eseményei szólnak: Szent Anna, Szent Joachim, Szent József, stb. A kevés lefordított közül példaként idézem a Jézus dédszüleiről szóló első fejezet záróimáját:

Ó ti azért, mindnyájan Istennek szenti, kik Stollánus és Emerenciána vér szerént való atyafiságából vattok, könyörögjétek érettem az Úristennek, hogy én is hivatalom szerént élhessek, és tökéletes életet viselvén Istennek híven szolgálhassak, amen.¹²

A következőkben fordítsuk figyelmünket a magyar szövegbe „át- és beültetett” imádságokra, elmékedésekre. Betoldásra ritkán kerül sor. Ezek általában félmondat- mondatnyi hosszúságúak, tematikailag és stilisztikailag jól illeszkednek a szövegegészhez. Újfalusi Judit bővítéseire azonban részletesen nem térek ki, tekintettel Kovács Eszter ezt vizsgáló alapos elemzésére és ehhez csatolt szöveggyűjteményére.

Ha a *Makula*-ban szereplő imádságok megfogalmazására figyelünk, elkülöníthetjük az olvasó számára egyes szám első személyben írtakat, és azokat, amelyeket egy-egy szereplő szájába ad az író. Utóbbiak csekély része a *Bibliából* ismert (*Magnificat*), legtöbbjük Cochem vagy az általa használt szerzők (át)fogalmazása. Cochem forrásainak részletes listáját megtaláljuk Hans Stahl 1909-es tanulmányában.¹³

¹¹ *Uo.*, 82–87.

¹² ÚJFALUSI Judit, *Makula nélkül való tükör*, Nagyszombat, 1712, 5.

¹³ Hans STAHL, *Pater Martin von Cochem und das Leben Christi: Ein Beitrag zur Geschichte der religiösen Volksliteratur*, Bonn, 1909 (Beiträge zur Literaturgeschichte und Kulturgeschichte des Rheinlandes 2), 81–83. Cochem a következő műveket használta fel a *Leben Christi* című művében: Szent Brigitta látomásait 1492-ből (*Revelationes*), Szent Gertrúd és Mechtild látomásait, Szent Bernát, Szent Anzelm és Szent Bonaventura írásait, Ludolf von Sachsen 1340-ben megjelent *Vita Christi*-jét, Wilhelm Stanihurst jezsuita 1663-ban megjelent *Geschichte des unsterblichen in einem sterblichen Liebe leidenden Gottes* című művét, Adam Walasser 16. századi vallásos népi író munkáit,

Típusait tekintve a dicsőítés, hálaadás, felajánlás mellet az imádságok többsége könyörgés. Főként bűnbocsánatot, jó halált, örök életre jutást kérő imákat találunk. Általában valami szenvedéshez, viszontagsághoz kapcsolódnak, de nem csupán a passióelbeszélésre jellemzőek. A gyermekségtörténetben, például a szent család Egyiptomból való visszatérésekor az utazás nehézségeiről emlékezik meg az imádkozó:

Ó Jézus, Mária, Szent József, a ti minden nyomorúságokban, utozásokban ajánlom minden nyomorúságimat és e szarándokságom utazását, hogy által minden bűneim legyenek megengedve.¹⁴

Gyakran előfordul, ahogy az idézett részben is, hogy a bibliai és apokrif szereplőkkel történt nehézségeket az imádkozó saját ügyében ajánlja fel. Máskor pedig kedveskedő gesztusként mintegy jóvátenné a korabeli emberek közömbösségét: például a betlehemiek helyett felajánlja saját szívét lakóhelyül.¹⁵

Az imák nagy része rövid fohászkodás, gyakran egy-egy sóhaj, áhítózás. A *Makulában* szereplő egyik leghosszabb különálló imádság, nem véletlenül, a könyv zárása: a *Mária mennybemenetelének ünnepére* írt ima. Ezt egy rövidebb imádság követi, amely a cseh eredetiben nem szerepel, forrása (tudtommal) még nem azonosított.

Nem csupán forrásszöveg szerzőjeként, hanem az elmélkedő, imádságos élet példaképeként is többször előkerül Szent Brigitta, Szent Gertrúd és Mechtild neve. Életükből erőt meríthet az olvasó, fohászaiban is hozzájuk folyamodhat, ahogy Szűz Mária menyegzőjéről szóló részben olvashatjuk:

Szent Brigidával én is a Szűzhöz kiáltok: Ó szentséges menyasszony, Mária, minden ékességnek ékessége, jöjj segítségemre, hogy az én szívemnek tisztálansága megtisztuljon [...]¹⁶

Johann Justus Landsperg 16. századi karthauzi szerzetes prédikációit, Simon Mänhard és Johannes de Carthagena 16. századi ferencesek prédikációit, Sebastian Barradius, Cornelius a Lapide, Alfons Calmeron 16–17. századi ferencesek evangéliumkommentárjait, Nicephorus Callistus 14. századi egyháztörténetét, Laurentius Surius *Vita Sanctorum*-át a 16. századból, Athanasius Kircher jezsuita műveit és végül Quaresmius Franciscus 17. századi szentföldi útleírásait.

¹⁴ ÚJFALUSI, *Makula...*, i. m., 183.

¹⁵ A 23. rész záró imája: „Ó szerelmes Jézusom, mivel senki nem akar befogadni, íme én kész vagyok szívem hajlékába téged befogadni. Íme az én szívem, tedd magad lakóhelyeddé, és ékítsd fel szent akaratod szerint.” *Ua.*, 102.

¹⁶ *Ua.*, 60.

A történetekben megidézett alakok az imádságokban gyakran közbenjáróként szerepelnek. A Feltámadottal találkozott Mária Magdolnát arra kéri a 111. részben az imádkozó, hogy öröme által nyerjen kegyelmet Jézustól.

Visszatérő motívum az áldásból, kegyelemből való részkérés. Ez általában valami örvendetes eseményhez fűződően fogalmazódik meg – a színéváltozásakor így könyörög az imádkozó:

azon szeretetből adj részt, akivel színed változásakor az ott valókat bétöltöted, hogy vélek óhajtozván, vélek együtt el is nyerhessem az örök dicsőséget.¹⁷

Az imádság és elmékedés közötti, ide és oda is tartozó, átmeneti szövegtípusként értelmezem a *Makula nélkül való tükör* passiótörténeteiben megjelenő dialógust. A 94. résztől a narrátor átadja egy-egy bekezdés erejéig a szenvedés elbeszélését Jézusnak. Mozgósítja az olvasó fantáziáját: „mintha hozzád így szólana, hallgassad meg lelki füleiddel.”¹⁸ Érdekessége, hogy eltérve az egész műre jellemző jegyesmisztikától, Krisztus itt nem vőlegényi, hanem atyai szerepben jelenik meg. Következtesen *fiamnak* szólítja az olvasót, elmékedőt. A narrátor hangjával váltakozva, néha annak helyébe lépve az emberiségért vállalt szenvedés, áldozat részleteit ecseteli, a megváltásra való emlékezésre int. Hálára, *compassióra* és tettekben is megnyilvánuló megtérésre szólít fel. Ismétlődő üzenete, hogy az emberi bűn nagyobb fájdalmat okoz neki, mint bármelyik kín a kereszten. Párbeszédés formában elbeszélget a megfeszített Jézus és a bűnös emberi lélek. Válaszként az utóbbi imája következik: sóhajokkal teljes sajnálkozás, a bűnbánat felindítása és bűnbocsánat kérése. A Megfeszített nem csupán kér és sajnálkozik, hanem néhol fenyegetően szólal meg: „valahányszor keresztemre tekintesz, annyiszor megemlékezzél, mely nagy büntetés vár, ha a bűnt el nem hagyod.”¹⁹

Tanulmányom utolsó pontjában a *Makula nélkül való tükör* elmékedéseire térek ki. Ezek gyakorlásában két képesség, eszköz kap hangsúlyos szerepet: a képzelet és együttérzés, beleérzés (*compassio*). Úgy tűnik nem csupán Loyolai Szent Ignác *Lelki gyakorlatos könyvére* volt nagy hatással Ludolf von Sachsen (†1378) karthauzi szerzetes először 1474-ben (Köln és Strasbourg) kiadott *Vita Christi* című munkája,²⁰ hanem a német kapucinus Martin Cochemre is. Ludolf előszeretettel hívja segítségül a képzeletet az imádság és elmékedés elmélyítésének eszközeként. Szívesen él

¹⁷ *Uo.*, 220.

¹⁸ *Uo.*, 389.

¹⁹ *Uo.*, 406.

²⁰ Philip ENDEAN, *The Ignatian Prayer of the Senses*, Heythrop Journal, 1990/4, 391–418, 416.

az adott bibliai helyszínre való kivetítésnek módszerével: az olvasó úgy kezdhet dialógust Krisztussal, hogy odaképzelteti magát például a Golgotára, Jézus keresztje alá (ugyanaz a gyakorlat megjelenik a *Makulában* is). Ugyanakkor biztatja az elmélkedőt, hogy képzeletére támaszkodva szabadon színezzé, bővítsé azokat az eseményeket, részleteket, amelyekről az evangéliumi szövegek hallgatnak. Utóbbira számos lehetőséget ad a *Makula nélkül való tükrök*, már az apokrif forrásoknak köszönhetően is.

Hasonlóan a korabeli elmélkedésgyűjteményekhez, a vizsgált műben leginkább a vizuális és auditív érzékek jutnak nagyobb szerephez. Újfalusi fordításában többször találkozunk a „tetőtől-talpig megnézegezd” szófordulattal (pl. a pusztában: mintha édes Megváltódat a kemény kősziklán látnád feküdni). Gyakran utasít az író a Megfeszített sóhajtásainak meghallására. Különös imaginációs gyakorlat a Szűz Anya méhéből megszólaló magzat Jézus:

Gondold meg azért, keresztény lélek, mintha a kis Jézus az ő szent anyja méhéből így szólana hozzád: látod-e, ki teremő Istene vagyok ez világnak, éretted igen megaláztam magamot, éretted a Földre jöttem, öröktől fogva szent Atyám kebelében nyugodtam, most itt fekszem, mint valami rab a sötét tömlőben.²¹

A látás/láttatás és hallás/meghallás mellett az ízlés érzetét szintén mozgósítja néhány meditációs gyakorlat: visszatérő jelző az édesség. Az illatok jelenléte sem marad el: a Jézus születését úgy kell elképzelni, mint a legszebb rózsából kijövő édes illatot.²²

Segít az együttérzésben, ha saját tapasztalatra, fájdalomra gondol az olvasó, elmélkedő. A testi kínok elképzelése nem csak az elismerést növeli, hanem segíthet a mélyebb átérzésben, így a belső megrendülésben, a radikális megtérésben. „Magadról tudhatod, hogy ha valamit hamisan reád fognak, mely nehezen esik”, olvashatjuk az 55. fejezetben.²³

A kegyes szemlélődés, a megtörtént eseményekbe, epizódokba való belehelyezkedés mellett az imaginációt az eljövendő dolgok felidézésére is alkalmazza a szerző. Intő céllal emlékeztet például az utolsó ítéletre, a végső dolgokra. A születés öröme hírüladásának elbeszélésébe is belelopja figyelmeztetését: gondold el, ha így megjijedtek a pásztorok a fényes angyal láttán, mennyire fogsz te reszketni a Szentháromság trónusa előtt a végső órán.

²¹ ÚJFALUSI, *Makula...*, i. m., 93.

²² *Uo.*, 108.

²³ *Uo.*, 244.

A Jézus életeseményeibe, főként szenvedéstörténetébe való behelyezkedés által maga az elmékedés, ima egy képzelet általi zarándoklattá válik. A könyv egy-fajta Kálvária-járásra szólítja fel az olvasót: követnie kell, néznie, hallania a Jézussal történő eseményeket. Végigjárni vele az utat egyik állomásról a másikra (gondoljunk a később elterjedő keresztúti ájtatosságra). Az együttérzésre való felhívás és ennek megvalósulása szinte elválaszthatatlan a képzelettől, hiszen egy adott szituációhoz, epizódhoz kapcsolódva jelenik meg. Példaként vehetjük azt az apokrif jelenetet, amikor Annáshoz menet Jézus beleesik a patakba. Erre az esetre kíván emlékezni mindig, ha fázik, szánakozva az Úr szenvedésén, és egyben békességes túrét is kérve, ha gyalazzák.²⁴ A fent említett párbeszédés formában pedig maga Jézus szólítja fel együttérzésre, ebből következő bűnbánatra és megtérésre az olvasót:

gondold meg, mint fájnak tagjaim, hajam kiszaggattott, orcám eldagadott, szám vérrel teli volt, az egész testem el volt kékülve, mindazokat éretted békével túrtam.²⁵

Máskor önmagát, saját lelkét buzdítja teljes megrendülésre, bűnbánatra, megtérésre. A részvételre való önmegszólító szövegrészletekben a megrendülés testi kifejeződései is megjelennek:

a te szeretőd töviskoronában mezítelen áll a Kálvária hegyén, a hidegtől reszket, szemei a vértől béhomályosodtak, azért ó én lelkem, essél előtte térdre, és az ő ily nagy fájdalommal siránkozzál.²⁶

A térdre esés, leborulás testi kifejeződései visszatérő felszólítások a *Makulában*, ahogy a korabeli imádságoskönyvekben, meditációs szövegekben.²⁷ Egyes kora újkori értelmezések szerint óvatosan kell használni őket, mert a képmutatás veszélyét rejtik (a puritánusokat vádolták is ezzel). Mások (pl. Medgyesi Pál, Robert Sheldford, Thomas Browne) hangsúlyozták, hogy a külső jel nem csupán a belső áhítat

²⁴ „Azért valahányszor hideget szenvedni fogok, mindannyiszor akkori fázásodról meg akarok emlékezni, és azon vizes köntösödnél akarok megmelegedni...” *Uo.*, 323.

²⁵ *Uo.*, 332.

²⁶ *Uo.*, 397–398.

²⁷ Több külföldi és hazai tanulmány jelent meg a kora újkori szövegek kapcsán az imádságok testi megjelenítéséről. Pl. Cynthia GARRETT, *The Rhetoric of Supplication: Prayer Theory in Seventeenth-Century England*, *Renaissance Quarterly*, 1993/2, 328–357; Ramie TAROFF, *The Performance of Prayer: Sincerity and Theatricality in Early Modern England*, *Representations*, 1997/Autumn, 49–69; FAZAKAS Gergely Tamás, *Az imádság testi megnyilvánulásai az angol és magyar puritanizmusban (Az 1643-as Praxis pietatis filológiai és ikonográfiai kérdései) = Medgyesi Pál redivivus: Tanulmányok a 17. századi puritanizmusról*, szerk. FAZAKAS Gergely Tamás, GYŐRI L. János, Debrecen, Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár, 2008, 98–149.

testi kifejeződése lehet, hanem fordítva is működhet: a külső gyakorlatok átformálhatják az imádkozó lelkét, megerősíthetik hitében. Azaz a kéz felemelése, leborulás, mellveregetés, és a bűnbánat többi testi kifejeződése arra ösztönözheti az emberi belsőt, hogy az Úr felé irányuljon, ráhangolódjon, őszintén megnyíljon előtte.

Bár a *Makulában* jóval hangsúlyosabb a szenvedésbeli azonosulás jelenléte, néhány epizód az örömben való osztozásra is figyelmet fordít. Elsőként a gyermekségtörténet ad erre lehetőséget: Anna öröme Mária fogantatásakor, a három király boldogsága a gyermek Jézus láttán, korábban Mária öröme az angyal üzenete hallatán: „gondold meg azért, micsoda nagy örömet és édességet érzett akkor az ő szent szívében, midőn külső és belsőképpen az arkangyalt szemlélte.”²⁸ Később a feltámadást követő Jézus-jelenésekhez kapcsolódva kell elképzelni Mária Magdolna és a tanítványok boldogságát.²⁹ A pátosszal teli elmélkedés Jézushoz címzett imádságba vált. Az imagináció az ízeletést aktiválja. Megfigyelhető, hogy több esetben összekapcsolódik a boldogság érzése az édesség érzetével:

ki ne szolgáljon neked örömmel, aki szeretődöt ily édes örömmel bétöltöd!
Ó vajha egy csöppet édességedből kóstolhatnék, hogy tudhatnám, mely édes
vagy szeretőidnek.³⁰

Ugyancsak e részben Péter apostol példáján hangsúlyos üzenetté válik, hogy Isten képes a nagy fájdalmat nagy örömmé változtatni. A zárófejezet Mária mennyei megkoronázásáról emlékezik meg, a földi örömeiket felülmúló jelenségről elmélkedik,³¹ és egyben egyetemes örvendezésre szólít fel bűnöst és szentéletűt egyaránt.

Egy bekezdés erejéig meg kell említenem a *Makula nélkül való títkör* 1806-os bővített kiadását.³² A hatodik kiadás sajtó alá rendezője, a jezsuita Fejér György átszerkesztette, és kissé összevonta Újfalusi Judit művét (az így létrejött *Makula nélkül való títkör* 117 részes, a passió az 55-103-ig terjedő fejezetekben kapott helyet). Az eredetit két könyvrésszel bővítette: a 67 szakaszból álló evangéliumharmóniával és az *Apostolok Cselekedeteiből* vett 28 epizóddal. Ez a 95 betoldott fejezet viszont nem hasonlít az Újfalusi-féle szövegre. Sem tartalmilag, sem stilisztikailag nem bővíti a

²⁸ ÚJFALUSI, *Makula...*, i. m., 69.

²⁹ „Gondold meg, mely nagy örömmel tölt bé az Isten buzgó szeretője, midőn a szent lábokat csókolgatta, szent sebeit szemlélte: kétség nélkül a lelki menyasszonnyal mondhatja vala, akit az én lelkem szeret, megtaláltam, megfogtam és immár el nem bocsátom. ...Ő kimondhatatlan öröm, kit akkor érzett Mária Magdolna!” *Uo.*, 465.

³⁰ *Uo.*

³¹ „Gondold meg, micsoda öröm, tisztelet tartatik egy földi királyné koronázatján. Micsoda öröm volt tehát, midőn az égnek-földnek királynéja a teljes Szentháromságtól koronáztatott.” *Uo.*, 534.

³² ÚJFALUSI Judit, *Makula nélkül való títkör*, s. a. r. FEJÉR György, Buda, 1806.

szentírási történeteket. A 4 evangélista szövegét összedolgozva közli, pontos forráshivatkozással mindegyik szakasz végén. Így tehát sem ajánlott imádságot, sem elmékedésre való felszólítást nem találunk a jezsuita által bővített részekben.

Összegzésképp elmondhatjuk, hogy bár Újfalusi Judit szabadon értelmezett fordítása, átdolgozása következtében számos elmékedés- és imádságszöveg kimaradt a műből, az így létrejött érzelmekkel telített Jézus- és Szűz Mária-életrajz mégis kiválóan alkalmasnak bizonyult magánáhítati használatra úgy a rendházban, mint (később) a nép körében.

